

Тема:

**“Кримінальні
правопорушення у
сфері обігу
наркотичних речовин”**

План лекції

1. Поняття злочинів проти здоров'я населення.
2. Загальна характеристика злочинів проти здоров'я населення.
3. Види та система злочинів проти здоров'я населення.
4. Загальна характеристика та види наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів

Злочини проти здоров'я населення – це передбачені розділом XIII Особливої частини КК суспільно-небезпечні умисні або необережні діяння, які створюють загрозу заподіяння шкоди або заподіюють фактичну шкоду здоров'ю невизначеного кола осіб від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, від дії отруйних, сильнодіючих речовин і одурманюючих засобів, біологічних агентів і токсинів, від впливу радіоактивно забрудненої продукції, а також від поширення епідемій.

Здоров'я як соціальна цінність – це нормальна діяльність організму людини, її фізичне та психічне благополуччя, як родовий об'єкт злочину - сукупність суспільних відносин, що забезпечують повноцінне фізичне та психічне здоров'я необмеженої кількості не персоніфікованих осіб в масштабах будь-яких територіальних одиниць (області, регіону, країни).

Види злочинів проти здоров'я населення

Залежно від безпосереднього об'єкта, особливостей предмета та об'єктивної сторони злочини проти здоров'я населення можна поділити на такі групи:

- 1) злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших предметів небезпечних для здоров'я населення (статті 305-307, 309-311, 320 і 321);
- 2) злочини, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами, а також обладнанням призначений для їх виготовлення (статті 308, 312, 313, 318, і 319)
- 3) злочини, пов'язані з незаконним висіванням наркотичних і одурманюючих засобів, а також допінгу (статті 314-317, 322-324)
- 4) інші злочини проти здоров'я населення (статті 325-327)

Відповідно до ст. 49 Конституції України кожний має право на охорону здоров'я. Держава забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя населення.

Предмети злочинів проти здоров'я населення:

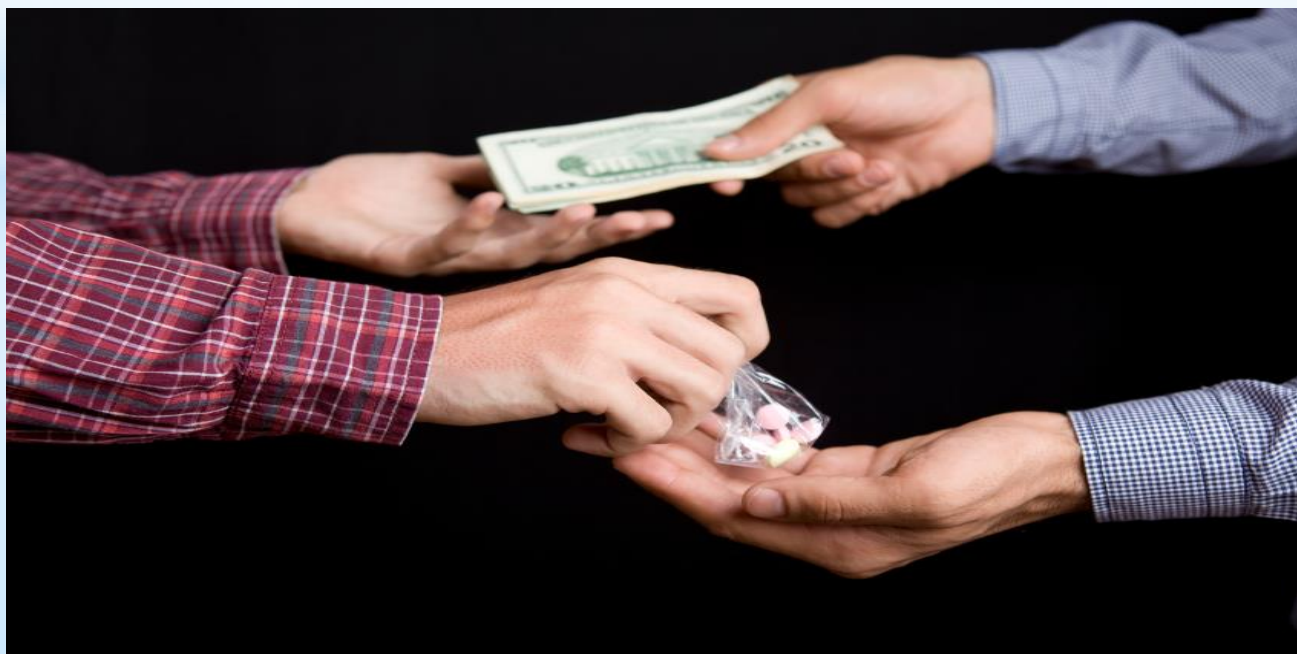
1. предмети, небезпечні для здоров'я населення;
2. цінності, отриманні внаслідок операцій з наркотиками;
3. обладнання, призначене для виготовлення предметів небезпечних для здоров'я речовин;
4. місця для вживання небезпечних для здоров'я речовин;
5. документи для отримання небезпечних для здоров'я речовин.

Обов'язковою ознакою злочинів, що розглядаються (за винятком порушення правил боротьби з епідеміями — ст. 325), є наявність предметів, що становлять підвищену небезпеку для здоров'я людей. Вони виступають як предмети або як засоби здійснення цих злочинів. Такими предметами є:

- 1) наркотичні засоби (статті 305—309, 313—320);
- 2) психотропні речовини (статті 305—309, 313—314, 315, 317— 320);
- 3) прекурсори (статті 305, 306, 311, 312, 318, 320);
- 4) аналоги наркотичних засобів та психотропних речовин (статті 305—309, 313— 315, 317, 320);
- 5) снотворний мак і конопля (ст. 310);
- 6) отруйні і сильнодіючі речовини (ст. 321);
- 7) одурманюючі засоби (статті 322, 324);
- 8) мікробіологічні та інші біологічні агенти (ст. 326);
- 9) токсини (ст. 326);
- 10) допінг (ст. 323);
- 11) радіоактивно забруднені продукти та інша продукція (ст. 327).

Цінності отримані внаслідок операцій з наркотиками

Використання коштів, здобутих внаслідок незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів з метою продовження незаконного обігу з вказаними предметами, передбачає подальше фінансування такої діяльності (наприклад, посів і вирощування рослин, що містять наркотики, їх виробництво, виготовлення, переробка, зберігання, перевезення, пересилка тощо).

Незаконне виготовлення — це будь-які дії, внаслідок яких були отримані наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги. Під виготовлення підпадають і дії з переробки, рафінування (очищення) з метою підвищення їх концентрації або наркотичного ефекту. Відповідальність за ст. 307 настає незалежно від способу виготовлення (в домашніх чи лабораторних умовах, шляхом хімічних реакцій тощо), їх вигляду та кількості.

Місія для вживання небезпечних для здоров'я речовин;

*місія для незаконних дій з
наркотичними засобами, психотро
пними речовинами або їх
аналогами
місія для вживання одурманюючих
засобів*

Документи для отримання небезпечних для здоров'я речовин

- підроблені документи на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів;
- рецепт на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин.

*

Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів – це діяння, які створюють загрозу заподіяння шкоди або заподіюють фактичну шкоду здоров'ю невизначеного кола осіб від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Наркотичні засоби– це включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, що становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання

ст1. Закону України в редакції 8 липня 1999р «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів»//Відомості Верховної Ради України-1999 -№36-ст317.

Ознаки наркотичних засобів як предмету злочинів:

1) **медична ознака** характеризує здатність вказаних засобів при їх вживанні викликати наркотичне сп'яніння (ейфорію – хворобливі зміни в організмі людини), а при неодноразовому вживанні й захворювання на наркоманію – стійкий хворобливий потяг до таких засобів.

2) **юридична ознака** означає, що засіб віднесено до наркотичних за поданням Комітету з контролю за наркотиками МОЗ України до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, який затверджується Кабінетом Міністрів України і публікується в офіційних друкованих виданнях

*** Наркотичні засоби рослинного походження – похідні різних сортів конопель (анаша, марихуана, гашиш тощо), опійні препарати, кокаїн**

Гашиш – відділена смола, очищена чи неочищена, яку одержують з рослин роду *Canabis*. Найчастіше зустрічається у вигляді спеціально приготовленої суміші відділеної смоли, пилку рослин та подрібнених верхівок рослин канна біс з різними наповнювачами (це можуть бути: паста, плитки, кульки, таблетки тощо).

Екстракти каннабісу – засоби, одержані з канна бісу або його смоли шляхом екстрагування будь-якими розчинниками.

Макова солома – всі частини, цілі чи подрібнені (за винятком дозрілого насіння), рослини виду мак снотворний, зібрані яким завгодно способом, що містять наркотично активні алкалоїди опію.

Марихуана – цілі або різного ступеня подрібнення верхівки рослини канна біс із квітками, залишками стебла чи плодами (за винятком центрального стебла, насіння та листя, якщо вони не супроводжуються верхівками) або окремі їх частини (квітки, пилки), з яких не була виділена смола і які містять тетрагідроканабіноли.

Опій – сік снотворного маку, що згорнувся.

Опій ацетильований – засіб, що отримують шляхом ацетилювання опію або екстракційного опію, який містить у своєму складі, крім алкалоїдів опію, моноацетилморфін, диацетилморфін, ацетил кодеїн чи їх суміш.

Опій екстракційний (екстракт макової соломи, концентрат макової соломи) – засіб, що отримують із макової соломи шляхом виділення (екстракції) наркотично активних алкалоїдів за допомогою води або органічних розчинників; може зустрічатися в рідкому, смолоподібному або твердому стані.

Рослина виду мак снотворний – рослина виду *Papaver somniferum L.*

Рослина роду коноплі – рослина будь-якого роду *Canabis*.

*** Морфій** – виготовлений з опію препарат, який являє собою безколірні кристали, що погано розчиняються у воді.

Героїн – дуже сильний наркотик, що виготовляється з морфію: у 10 разів сильніший за морфій і у 20 разів – за опій.

Кокаїн - дуже дрібні кристали білого кольору, отримані з листя однієї з південноамериканських рослин (кокаїновий кущ).

Кока лист – лист кокаїнового куща, за винятком листя, з якого видалено весь екгонін, кокаїн та інші наркотично активні алкалоїди.

Кокаїновий кущ – рослина будь-якого виду роду *Erythroxylon*.

Снотворний мак і коноплі є також предметом злочину, передбаченого ст. 310 КК.

Синтетичні наркотики – це наркотики, синтезовані в хімічних лабораторіях (часто кустарних) з різних хімічних речовин (перетин, мета дон, фентаніл, фенамін, мелоквалон та ін.).

*

Психотропні речовини – це включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, які здатні викликати стан залежності та справляти депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему або обумовлювати порушення сприйняття, емоцій, мислення, поведінки і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними (списки № 2 таблиць I, II, III Переліку)

Ознаки психотропних речовин як предмету злочинів:

- 1) *медична* – психотропні речовини здатні викликати стан одурманювання – сп'яніння та залежності;
- 2) *юридична* – речовини віднесено до психотропних Комітетом з контролю наркотиків МОЗ України, наведено у відповідному Переліку. До психотропних речовин відносять мескалін, амфетамін, барбітал, діазепан, феназепам, ЛСД тощо.

*** Аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин - це заборонені до обігу в Україні речовини природного чи синтетичного походження, не включені до Переліку, їх хімічна структура і властивості подібні до хімічної структури і властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких ці речовини відтворюють.**

Виготовлення аналогів наркотичних засобів та психотропних речовин здійснюється при створенні нових фармацевтичних препаратів.

Перелік особливо небезпечних наркотичних засобів та психотропних речовин визначений Комітетом з контролю наркотиків шляхом складання спеціального списку (список № 1 і 2 Таблиці 1 Переліку). ті наркотичні засоби та психотропні речовини, які становлять особливу небезпеку для здоров'я населення.

Ознаки аналогів:

1. юридична- негативний аспект:-відповідні предмети не включені до Переліку;
позитивний аспект – аналоги заборонені до обігу в Україні.

2. хімічна – за властивостями та структурою такі речовини подібні до наркотичних засобів та психотропних речовин.

За характером впливу на організм людини та особливостями вживання наркотичні засоби даних критерій мають наступні властивості:

невеликий розмір наркотичного засобу має місце тоді, коли його кількість не перевищує дози для одноразового вживання;

значний розмір – це кількість, яка перевищує невеликий розмір, але менша від тієї, коли визнається наявність великого розміру;

великий розмір наркотичного засобу – така кількість, вживання якої викликає захворювання на наркоманію (хворобливий потяг до наркотиків) хоча б однієї особи (кількість доз, які потрібно для цього вжити, залежить, головним чином, від виду наркотичного засобу);

особливо великий розмір – це кількість наркотиків, яка в кілька разів перевищує великий розмір. У скільки разів – кратність перевищення – визначається на підставі зіставлення суспільної небезпеки (порівняння санкцій) відповідних частин кримінально-правових норм.

** Визначення кількісної категорії
наркотиків*

- * - Наказ МОЗ України від 1 серпня 2000р №188 « Про затвердження таблиць невеликих, великих. Та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться в незаконному обігу.*

*** Залежно від розміру діють наступні правила кваліфікації злочинів:**

- * 1)** Незаконні дії особи (виробництво, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання) щодо наркотичних засобів або психотропних речовин у невеликих розмірах, вчинені без мети збуту, не утворюють складу злочину і тягнуть за собою адміністративну відповідальність.
- * 2)** Значний розмір наркотичних засобів та психотропних речовин, за наявності якого настає кримінальна відповідальність, у Таблицях не визначено. Його наявність констатується тоді, коли вага відповідних речовин більша від невеликої їх кількості, але не досягає великого розміру – тому при вчиненні злочину щодо предмету у значних розмірах діяння кваліфікується за частинами першими відповідних статей КК;
- * 3)** Незаконні дії з наркотичними засобами та психотропними речовинами у великих розмірах кваліфікуються за частиною другою статей 305; 307; 308; 309 КК;
- * 4)** Аналогічні дії щодо наркотичних засобів та психотропних речовин в особливо великих розмірах кваліфікуються за частиною третьою статей 305; 307, 308; 309 КК).

Визначення кількісної категорії наркотиків:

- 1) **Невеликий розмір**- не перевищує одноразову дозу;
- 2) **Значний розмір**- більше невеликого розміру, але менше від великого розміру;
- 3) **Великий розмір**- кількість вживання якої викликає захворювання на наркоманію хоча б однієї особи;
- 4) **Особливо великий розмір**- кількість яка в декілька разів перевищує великий розмір

* При визначенні сумарної кількості наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів необхідно дотримуватись такої методики:

* 1) визначити, яку частку від відповідного розміру (значний, великий або особливо великий розмір) становить кількість кожного із видів досліджуваних наркотичних засобів або психотропних речовин;

* 2) скласти ці частки;

* 3) якщо сумарна кількість перевищує 1, то досліджувані предмети можуть бути визнані як у великих або особливо великих розмірах.

Прекурсори - речовини та їх солі, що використовуються при виробництві, виготовленні наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до таблиці IV Переліку

Прекурсори – це речовини, які самі по собі не призначені для вживання з метою викликати наркотичне сп'яніння чи одурманювання, а служать сировиною для виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин. Перелік прекурсорів також затверджується Комітетом з контролю наркотиків МОЗ України.

✱

Вони поділяються на:

- 1) *фармакологічні* — початкова хімічна сировина, із якої виготовляються синтетичні наркотики або психотропи (список № 1 таблиці IV);
- 2) *промислові* — ті, що використовуються в процесі виготовлення природних напівсинтетичних та синтетичних наркотичних чи психотропних речовин (список № 2 таблиці VI).

До прекурсорів відносять ацетон, етиловий ефір, соляну кислоту, сірчану кислоту, толуол тощо.

*

Отруйні речовини (ст. 321) - це речовини рослинного, тваринного і мінерального походження або продукти хімічного синтезу, здатні при впливі на живий організм викликати гостре або хронічне отруєння або смерть (ангідрит оцтової кислоти, миш'як).

Сильнодіючі речовини (ст. 321) - це речовини синтетичного або природного походження, в тому числі рослини, що заподіюють небезпечний вплив на організм людини, і можуть нанести шкоду її здоров'ю та життю при прийомі їх не в медичних цілях.

Одурманюючі засоби (ст.ст.322, 324) - це засоби, що спричиняють одурманюючий ефект, який змінює психіку і поведінку людини, і не входять до списку наркотичних, психотропних, отруйних і сильнодіючих речовин.

Мікробіологічні та інші біологічні агенти – ст. 326 – предмети і речовини біологічного походження (біохімічні, мікробіологічні, біологічні препарати, мікроорганізми, патогенні для людей і тварин тощо), які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей.

Допінг (ст. 323) - речовини і методи, які використовуються для підвищення працездатності спортсменів, є потенційно небезпечними для здоров'я і заборонені для вживання антидопінговим Кодексом Олімпійського руху.

Токсини (ст. 326) - сполуки (частина білкової природи) бактерійного, рослинного або тваринного походження, здатні при потраплянні в організм людини спричинити захворювання або смерть (містяться в отрутах змій, павуків, скорпіонів).

Радіоактивно забруднені продукти та інша продукція (ст. 327) – продукти або іншого походження, яка має на поверхні частинки радіоактивного допустимі рівні. рослинного або тваринного походження, призначені для вживання людьми, а також будь-яка інша продукція сільськогосподарського матеріалу у вигляді пилу або містить радіоактивні частинки в клітинах рослин або тварин понад

*** Об'єктивна сторона** більшості злочинів проти здоров'я населення характеризується діями у формі активних дій: це – викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308 КК); схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315 КК); спонукання неповнолітніх до застосування допінгу (ст. 323 КК). Такі злочин як порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320 КК), порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням (ст. 325 КК) як і порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами (ст. 326 КК) можуть вчинятися як шляхом дій так і бездіяльності.

*** З суб'єктивної сторони** злочини проти здоров'я населення можуть вчинюватись умисно (у переважній більшості) та з необережності. Діянням, які проявляються у порушенні певних правил (порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320 КК), порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням (ст. 325 КК) тощо), притаманні обидві форми вини. Для кваліфікації ряду злочинів необхідним є встановлення спеціальної мети, яка в якості обов'язкової ознаки включена до диспозицій відповідних норм. Такими є, зокрема, незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів з метою їх використання для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин (ст. 311 КК).

Суб'єктом розглядуваних злочинів являється фізична осудна особа, яка досягла 16-ти річного віку. Виключенням являється викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308 КК), які передбачають кримінальну відповідальність з 14-ти років. В процесі кваліфікації ряду діянь вимагає встановлення ознак, які характерні для спеціального суб'єкта злочинів. Такими є незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 319 КК); спонукання неповнолітніх до вживання допінгу (ст. 323 КК) та інші. Якщо розглядувані діяння вчинила особа, яка не володіє ознаками спеціального суб'єкта, кваліфікація за даними статтями виключається.

В останні десятиріччя спостерігається
швидке зростання наркоманії та її
омолодження. В коло споживачів
наркотиків втягується досить значна
кількість молоді та підлітків. Саме у
підлітковому віці, як правило, вперше
вживаються наркотичні речовини, тому
дуже важливо вміти помітити та
розрізнити ранні ознаки вживання
наркотиків, коли проблема ще не набула
хронічного характеру та значно легше
піддається корекції.

